

GANTOIS, Jean-Marie (Waten 21 juli 1904 – Waten 28 mei 1968).

Was de zoon uit een Franssprekend doktersgezin en volgde middelbaar onderwijs in Ariën-aan-de-Leie en in Hazebroek. Gantois bereidde zich voor op het priesterschap aan het seminarie in Annapes en studeerde letteren en wijsbegeerte aan de Katholieke Universiteit te Rijsel. Van 1927 tot 1928 vervulde hij zijn militaire dienstplicht te Metz. Na zijn priesterwijding in 1931 was hij kapelaan in de Rijsselse agglomeratie, vanaf 1938 te Roubaix. In 1940 werd hij door de Rijsselse kardinaal Liénart uit zijn ambt ontslagen. Na de Tweede Wereldoorlog werd hij veroordeeld tot vijf jaar hechtenis en in 1948 verbannen naar Saint-Gilles in het departement Saône-et-Loire. Hij was daarna aalmoezenier te Brachay in de Haute-Marne (1950-1961) en kapelaan en studentenpastoor te Rijsel (1961-1968).

Gantois kwam tot de V.B. door lectuur en onder invloed van enkele Vlaamsgezinde leraren en begon in zijn seminarietijd Nederlands te studeren. Zijn

werk *Hoe ik mijn volk en mijn taal terugvond* (1942) bevat het verhaal van die Vlaamse bewustwording en is daarom een merkwaardig document. Gantois was actief in de pas opgerichte Vlaamse studiekringen voor seminaristen te Rijsel en vanaf 1924 speelde hij een vooraanstaande rol in de Union des Cercles flamands de France, waaruit het **Vlaamsch Verbond van Frankrijk** ontstond. Tot in 1944 was hij de grote bezieler van dit verbond. Hij leidde de jaarlijkse congressen en literaire wedstrijden en was de feitelijke hoofdredacteur van de tijdschriften *Le Lion de Flandre* en *De Torrewachter* (beide van 1929 tot 1944). Hij betrok leken bij de werking van het verbond, onderhield contacten met andere regionalistische bewegingen in Frankrijk en zou hoe langer hoe meer een anti-Franse houding laten blijken en vormgeven aan zijn Groot-Nederlandse visie. Frans-Vlaanderen maakte voor hem deel uit van een groot territorium dat zich zuidwaarts uitstrekte tot de Somme en bewoond werd door het Dietse volk. Deze Dietse opstelling kreeg bij Gantois een racistische onderbouw: in zijn in 1936 gepubliceerde *Le règne de la race* verdedigde hij de stelling het Dietse ras niet verder te laten bezoedelen. In 1940 pleitte hij in een memorandum aan Adolf Hitler voor een 'terugkeer' van het noorden van

De Frans-Vlaamse priester Jean-Marie Gantois stelde zijn leven in het teken van het droombeeld van een Groot-Nederlandse staat voor het Dietse volk. (AMVC)

Frankrijk bij het Reich. Door de Militärverwaltung werd Gantois onder druk gezet van zijn politieke aspiraties af te zien, maar er werd hem wel steun toegezegd voor zijn culturele acties. Daardoor kon hij het Vlaamsch Verbond van Frankrijk, dat bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog door de Franse overheid was verboden, nu nog steviger onder zijn leiding brengen en weer op gang trekken. Hij vestigde een kantoor van het verbond te Rijsel en kon de talrijke vooroorlogse activiteiten uitbreiden door de oprichting van een jongerenvereniging, de stichting van een volkshogeschool en de organisatie van tentoonstellingen en voordrachten-tournees, vooral in België. Voor deze activiteiten werd Gantois door de Franse overheid na de bevrijding tot vijf jaar cel veroordeeld. In 1948 kwam hij vrij. Hij poogde zijn beweging terug op te bouwen. In publicaties allerhande bleef hij pleiten voor het herrijzen van een Dietse staat. Vanaf december 1949 was hem alleen nog een woonverbod voor tien jaar in het Noorderdepartement opgelegd, wat hem in staat stelde weer geregeld in zijn geboortestreek te vertoeven; in 1952 werd hem **amnestie** verleend. Zijn pogingen opnieuw een beweging op te bouwen mislukten echter en noopten hem tot het voeren van een eenzame strijd, mede doordat hij moeilijk met anderen kon samenwerken. Het Waregemse **Komitee voor Frans-Vlaanderen** heeft hij nooit als een volwaardige gesprekspartner beschouwd. Toen hij de redactie van het tijdschrift *Notre Flandre* in handen kreeg, betekende dit geen stimulans voor de verspreiding van het blad in Frans-Vlaanderen. De mede door hem gestichte vereniging Vlaamse Vrienden in Frankrijk (1958) kwam nauwelijks van de grond. Hij ging door met de publicatie van een groot aantal bijdragen over wat hij hardnekkig Zuid-Vlaanderen bleef noemen en het afleggen van hartstochtelijke Groot-Nederlandse verklaringen. In 1962 werd hij lid van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde te Leiden en de Zuidnederlandse Maatschappij voor Taalen Letterkunde en Geschiedenis. Naar aanleiding van zijn zestigste verjaardag, in 1964, bezorgden zijn vrienden hem te Male (Brugge) een plechtige hulde, maar hij bleef een geïsoleerde figuur. Uiteindelijk vond Gantois alleen nog een toeverlaat in de in 1965 heropgerichte Zannekin-vereniging (**Zannekin-Werkgemeenschap**). Het doel dat Gantois met deze vereniging beoogde was de oprichting van een Groot-Nederlandse beweging. Gantois stierf als een ontgoocheld en verbitterd man.

WERKEN: Artikelen (onder een groot aantal pseudoniemen) in *Le Beffroi de Flandre*; *Mercure de Flandre*; *Le Lion de Flandre*; *Notre Flandre*; *De Standaard*; *De Linie*; *Het Pennoen*; *De Toerist*; – E. Bruggeman (pseudoniem), *Les Mystiques flamands et le nouveau catholique français*, 1928; – A. Decléene (pseudoniem), *Le Règne de la Race*, 1936; – H. van Byleveld (pseudoniem), *Nederland in Frankrijk. De Zuidergrens der Nederlanden*, 1941; – *Hoe ik mijn volk en taal terugvond*, 1942; – H. Dumesnil (pseudoniem), *Veut-on vraiment faire l'Europe? Lettres aux Fédéralistes Français*,

1949; – In de leer bij Pater Stracke ?Ons Nederland boven de Zomme?, 1956; – De Zuidelijkste Nederlanden. Verzamelde opstellen, 1967.

LITERATUUR: E. Dejonghe, 'Un mouvement séparatiste dans le Nord et le Pas-de-Calais sous l'occupation (1940-1944)', in *Revue d'Histoire Moderne et Contemporaine*, jg. 17 (januari-maart 1970), p. 50-77; – E. Defoort, 'Jean Marie Gantois in de Vlaamse Beweging in Frankrijk', in *Ons Erfdeel*, jg. 17, nr. 5 (november-december 1974), p. 683-695; – W. Vallaey, 'De Grootnederlandse Beweging rond Gantois, 1940-1968', in *WT*, jg. 49, nr. 1 (1990), p. 46-60; – O. Engelaere, 'Le mouvement flamand en France de la libération à la mort de Jean-Marie Gantois, 1945-1968', in *Jaarboek De Franse Nederlanden*, jg. 16 (1991), p. 83-105; – A. Lowyck, 'Uit het leven van Jean-Marie Gantois', in *Jaarboek Zannekin*, jg. 17 (1995), p. 111-142.

ILLUSTRATIE(S), zie: Frans-Vlaanderen.

MICHIEL NUYTTENS